

ABY BYLY ZÁŽITKY PRO VŠECHNY!

KLOKAN patří do oddílu skautů už pěkných pár let, je mu čtrnáct. Nejraději by pořád jenom sportoval, pohyb má moc rád. Kvůli svým skokanským výkonům dostal také svou přezdívku. Klokán je nevidomý.

KUBA umí zase hezky kreslit. Je mu třináct let. A i když si toho většinou lidé na první pohled vůbec nevšimnou, je neslyšící. Na schůzkách i výpravách s sebou mívá asistenta Lukáše.

NITKA chodí do oddílu skautek.

Má moc ráda ruční práce, proto si také vysloužila svou přezdívkou. Je jí třináct let a už od malička se pohybuje na invalidním vozíku.

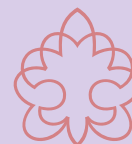
MAJDA je o rok starší a chodí se svým bratrem do smíšeného oddílu skautů a skautek, kde je moc šťastná.

Na družinovky s ní obvykle chodí Eva, její asistentka. Majda má mentální postižení.

“S kamarády ve družince většinou komunikujeme pomocí prstové abecedy, kterou každý správný skaut zná. Ve škole se také učím mluvit,” říká třináctiletý Kuba. Je neslyšící a spolu s dalšími třemi dětmi popisuje na stránkách této brožury, jak prožívá i se svým postižením běžné situace (oddílového) života. Pojď s námi nakouknout pod pokličku skautování dítěte se sluchovým, zrakovým, tělesným a mentálním postižením.

Tuto brožuru vydává odbor Skauting pro všechny. Na stránkách spv.skauting.cz najdeš další zajímavé články, náměty, pozvánky na akce, příručky, a mnoho dalšího. Pokud bys měl/a jakýkoli dotaz k některému z témat příručky, rádi ho zodpovíme přes poradnu na našich stránkách » www.spv.skauting.cz/poradna.

WWW.SKAUT.CZ
WWW.SPV.SKAUTING.CZ

skaut

ABY BYLY ZÁŽITKY PRO VSECHNY!

VYDAL

Junák – svaz skautů a skautek ČR,
Tiskové a distribuční centrum

AUTORKA

Klára Kochová

V Junáku je v současné době celkem hodně dětí s nějakým postižením. To pro nás může být zajímavou zkušeností – dozvíme se díky nim mnoho nového, zažijeme mnohdy nečekané věci, získáme přátele, kteří nás mohou o hodně obohatit.

KDYŽ SE MNOU KAMARÁDI MLUVÍ...

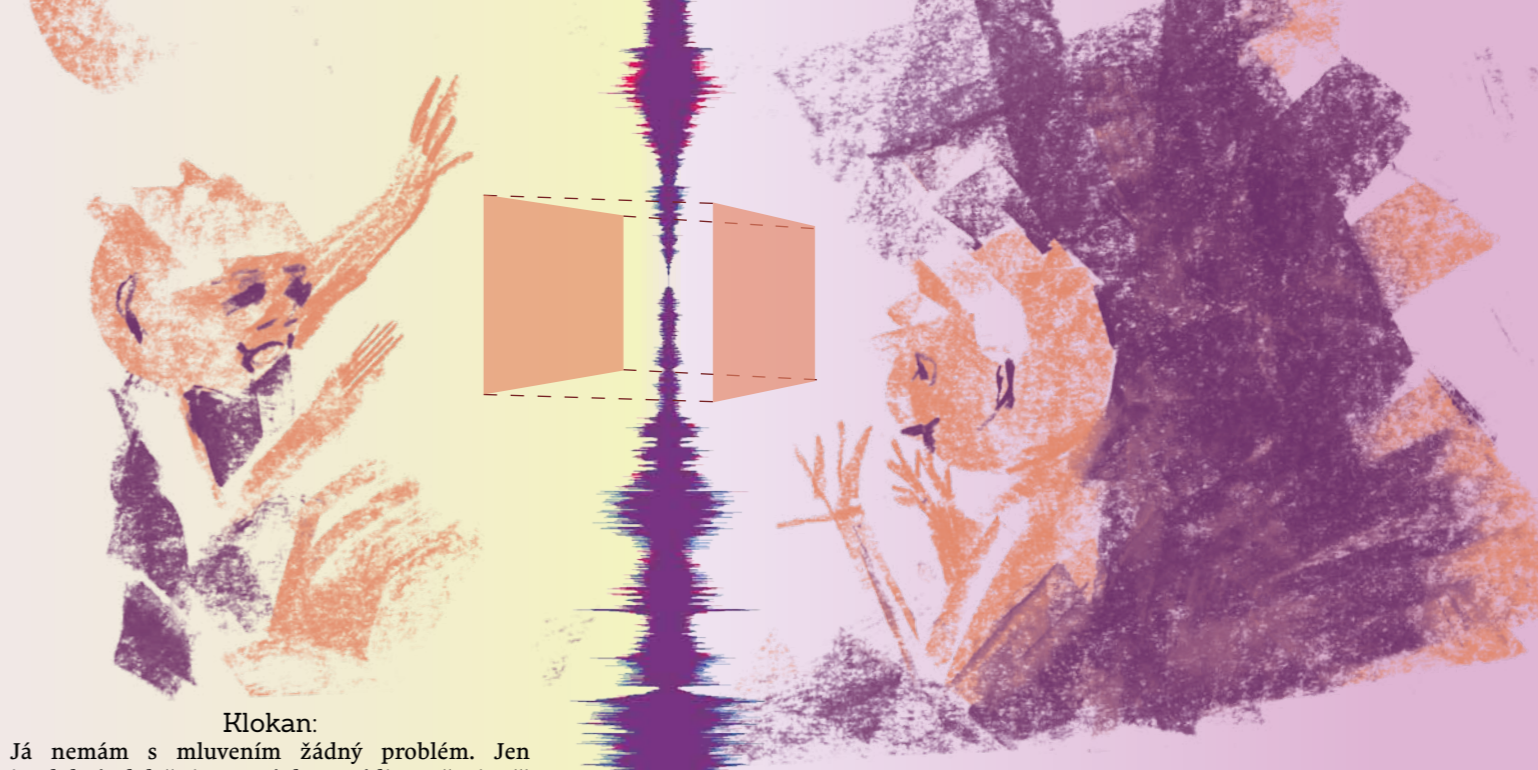
Nitka:

Jako většina holek si moc ráda povídám o všem možném. Potěší mě, když si holky z našeho oddílu uvědomí, že je pro mě trochu obtížné, když mluví nade mnou. Takže když třeba všechny sedíme v kroužku a jsme přibližně ve stejné výšce, je to úplně super. A taky je jedno, jestli člověk řekne „Jela jsi do klubovny?“ nebo „Šla jsi do klubovny?“. Neřeším rozdíl a mám ráda otevřenost. Rozhodně člověk nemusí mít strach z toho, jestli neřekl něco špatně nebo jestli mě otázkou na původ mého postižení neurazí. Neurazí.

Český znakový jazyk je jazyk s vlastní slovní zásobou i gramatikou. Neustále se vyvíjí jako všechny jazyky na světě, ale mnoho lidí neví, že se jím dá vyjádřit cokoli. Existují v něm také nářečí (jiné znaky se používají třeba na Moravě a v Čechách), citově zabarvená slova apod. Není to jazyk mezinárodní – pro člověka, který se učí český znakový jazyk, je americký znakový jazyk prostě cizí. Pokud mluvíte českým znakovým jazykem, zapojujete do něj kromě rukou i mimiku a často i postoj celého těla. Díváte se přitom na člověka, se kterým komunikujete. Otočení se zády je něco velice neslušného, to raději nezkoušíme ani z legrace. Slovník znakových jazyků (nejen českého) najdeme třeba na www.ruce.cz/slovník

Kuba:

Já si také povídám docela rád, ale nepoužívám mluvený jazyk. Místo toho mi slouží český znakový jazyk. Je to opravdický jazyk s vlastní gramatikou, i když pro někoho to možná vypadá jen jako takové ukazování spojené s grimasami. A je úplně jiný než čeština, proto je pro mě čeština těžká, vlastně je to pro mě cizí jazyk. Můj asistent Lukáš mi pomáhá jako tlumočník – to, co mi někdo říká, tlumočí do znakového jazyka, a když já odpovídám, tlumočí to do češtiny. Učím se odezírat, to znamená dívat se na rty toho, kdo mluví, a podle toho odhadovat, co říká. Odezíráni je ale velmi náročné a navíc nepřesné. S kamarády ve družince většinou komunikujeme pomocí prstové abecedy, kterou každý správný skaut zná. Ve škole se také učím mluvit. Protože mám ale problém kontrolovat sluchem to, co říkám, není to vždycky tak jednoduché. Lidé se sluchovým postižením mluví trochu zvláštně – hlas máme třeba příliš vysoký a ne vždy vyslovujeme úplně perfektně. Někdy nám třeba není vůbec rozumět.

Klokan:

Já nemám s mluvením žádný problém. Jen je dobré, když jsou mí kamarádi otočení při mluvení na mě. Zvlášť ve větší skupině, jako třeba na družinovce, potřebuji, aby mě nejdřív oslovili, nemusím totiž vždycky hned poznat, že mluví na mě. Když někoho ještě tolik neznám nebo ho potkám po delší době, jsem rád, když mi připomenou své jméno. Po čase ale hodně lidí poznám podle hlasu. Taky je moc fajn, když někdo komentuje, co se kolem děje, například při hře. Nebo pokud mi někdo třeba podává hrnek s čajem, musí to také říci.

Na webu Agentury pro neslyšící (www.appn.cz) existuje non-stop on-line tlumočnická služba. Volající se přes internet spojí s tlumočnickem, který předává jeho vzkaz druhé straně. Službu využívají buď neslyšící, kteří si potřebují zavolat se slyšícím, nebo slyšící, kteří potřebují mluvit s neslyšícím. Na výše uvedeném odkaze najdete i ukázková videa, na nichž pochopíte, jak nabízená tlumočnická služba funguje.

Klokan:

Protože jsem úplně nevidomý, přečtu si dopisy, jen pokud mi je kamarádi napíšou Braillovým bodovým písmem (Braillem). To mohou buď s pomocí speciálního psacího stroje (Pichtův psací stroj), pomocí pražské tabulky nebo speciální tiskárny. Kluci i vedoucí v mém oddíle se Brailla naučili číst očima bez problémů – je to jednodušší než semafor. Když mi píšou třeba pohledy z prázdnin a nemají u sebe žádnou pomůcku na psaní Brailla, musí mi je číst máma. V mém věku už ale není problém používat počítač – kamarádi píšou maily normálně, jak jsou zvyklí, a já si je mohu bez problémů přečíst pomocí speciálního softwaru. Pro moje kamarády, kteří jsou slabozrací, je zase potřeba psát zvětšená písmena a na kontrastním pozadí – např. černou fixou na bílém papíře.

Kuba:

Pro mě je někdy obtížné všemu rozumět, přece jen, čeština je pro mě cizí jazyk, který se učím ve škole, podobně jako se slyšící učí třeba angličtinu. Když mi ale můj kamarád píše v kratších větách a vyhnou se příliš složitým slovům, nebývá to pro mě problém.

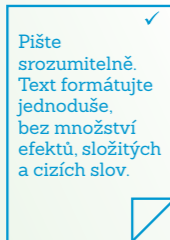
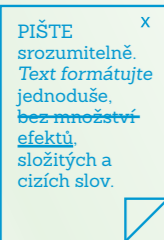
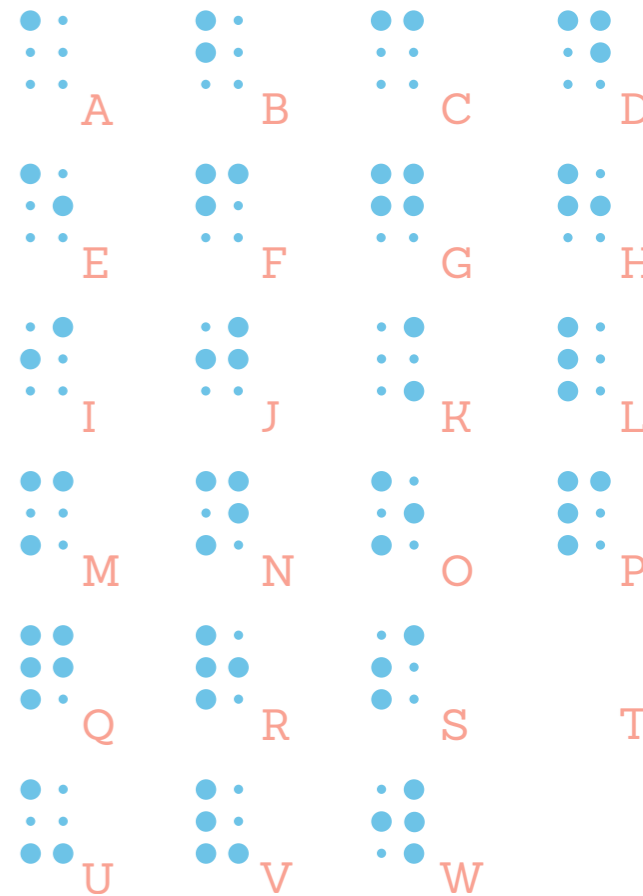
Majda:

Já mám ráda, když jsou dopisy či vzkazy napsané jednoduše a srozumitelně. Existuje taková příručka, kde jsou popsána pravidla pro psaní snadných a srozumitelných informací. Je to lepší v kratších větách a bez cizích slov. Mám moc ráda, když je dopis doplněn obrázky.

KDYŽ MI KAMARÁDI PÍŠOU DOPISY...

Pichtův psací stroj slouží ke psaní Braillova bodového písma. Má sedm kláves – šest pro vytlačení jednotlivých bodů, ze kterých se písmena skládají, a jednu jako mezerník.

Příručka s pravidly psaní podle pravidel „snadno srozumitelných informací“ je ke stažení na internetu » www.spmpr.cz » Projekt CESTY » Publikace. Pokud píšeme něco, čemu má člověk s mentálním postižením rozumět, je dobré tato pravidla dodržovat. Naše texty pak pomůžou k lepšímu porozumění i cizincům nebo třeba malým dětem.

X	Y	Z	číselný znak - tj. po něm následují čísla
1	2	3	4
5	6	7	8
9	0	.	,
:	?	!	velké písmeno - tj. následující písmeno je velké

Braillovo bodové písmo využívá kombinaci sestavených pomocí max. 6 bodů, z nichž každá nese svůj význam. Je to písmo, které dokáže zapsat všechna písmena, číslice, speciální písmena různých jazyků (ä. ř apod.), azbuku, čínské znaky, ale i noty nebo matematické znaky. Velikost písma je standardní, aby se vešla do hmatového pole bříška jednoho prstu.

KDYŽ MI KAMARÁD NAPÍŠE ESEMESKU...

Majda:

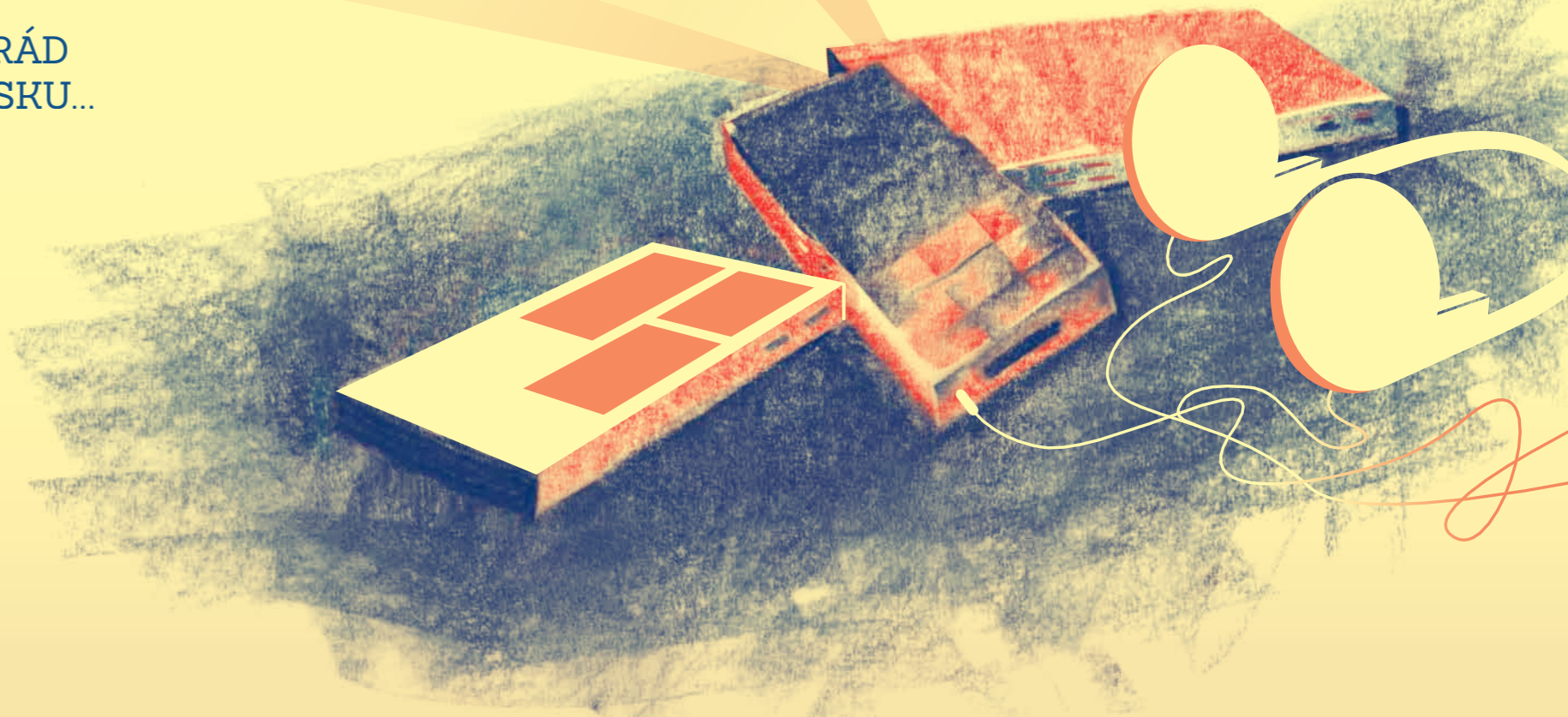
Mobil mívám u sebe, jsem domluvená s rodiči, že když něco potřebuji, zavolám jim. Na mobilu mě nejvíce baví, že tam je foťák a můžu si vyfotit všechno, co se mi líbí. Doma to pak ukážu našim. Volám si i s kamarády, někdy mi posílají esemesky, které si přečtu, ale už jim neodpovídám. Raději volám, je to pro mě jednodušší.

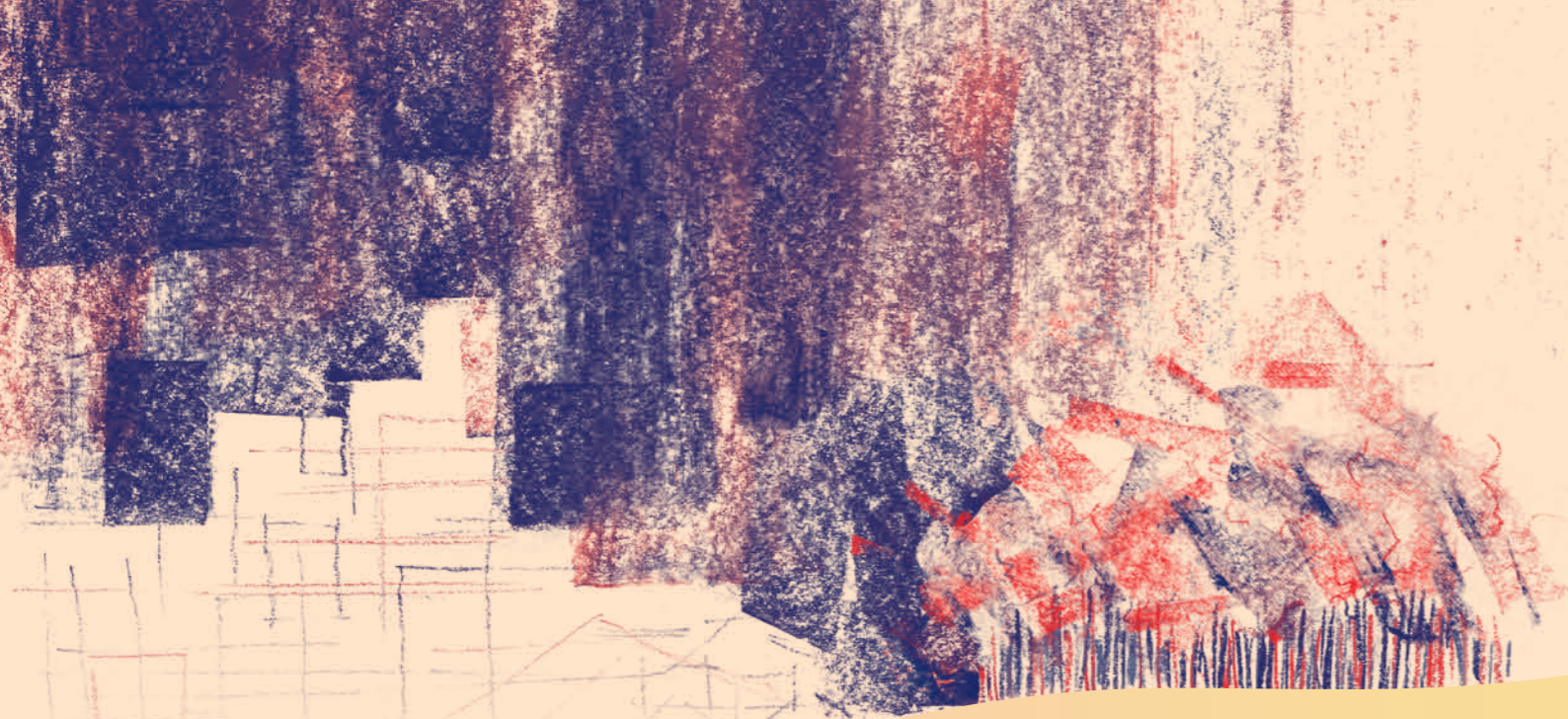
Klokán:

Já mám mluvící mobil, který mi čte, co potřebuji. Občas si jeho hlas hodím do sluchátek. Díky tomu si také můžu číst i psát esemesky, kdykoli je potřeba.

Kuba:

Pípnutí neuslyším, ale mám na mobilu nastavené vibrace a světelné signály, které mě na esemesku upozorní. Telefonováním z mobilu si s kamarády nepovídám, naštěstí je tu ale Skype na internetu. Takže si s kamarády můžu povídat přes video chat ve znakovém jazyce.

KDYŽ JDEME S KAMARÁDY NA VÝLET...

Bílá hůl pomáhá nevidomým a slabozrakým lidem v orientaci a samostatném pohybu. Zároveň ukazuje ostatním, že jde člověk se zrakovým postižením. Hůl může být jednoduchá, teleskopická (vysouvací) nebo skládací, tu si člověk může ve chvílích, kdy ji nepoužívá, jednoduše složit do batohu.

Piktogramy jsou jednoduchá grafická sdělení. Napomáhají porozumění nebo slouží přímo jako dorozumívací prostředek. Využívají je pak nejen lidé s mentálním postižením, ale i lidé s poruchami autistického spektra nebo lidé s těžkými řečovými vadami.

Ruba:

Pro mě jsou někdy nebezpečné různé zvukové signály, protože o nich prostě nevím. Neslyším přijíždějící auto ani výstražnou houkačku. Naštěstí jsem obklopen dobrými kamarády z oddílu, kteří mě na všechno včas upozorní. Pokud jsem k ostatním otočený zády, musí mi poklepat na rameno, abych věděl, že mi chtějí něco říct.

Majda:

Ráda chodím na výlety s kamarády, mám ráda výlety v přírodě i ve městě. Hůře se orientuji v neznámém prostředí nebo v přírodě, takže když se hrají bojovky, nevím, co mám dělat, nebo nerozumím všem úkolům. Nejvíce mi pomůže, když se mnou jde nějaká kamarádka z oddílu a vysvětlí mi, co se má dělat. V orientaci mi také pomáhají obrázky nebo jednoduchá slova.

Nitka:

I já mám výlety moc ráda. Bohužel je ještě mnoho míst, kam se na vozíku dostávám jen velmi obtížně. Bariéry, které potkávám, nejsou jen v přírodě, ale i ve městě a v dopravě. Holky z oddílu mi je ale pomáhají zvládat a dokonce jsme si všechny společně užily i letošní puťák. Někteří má kamarádi se pohybují na elektrickém vozíku a mají pohyb ještě složitější – každý schod, bláto či kameny jsou pro ně překážkou. Jiní přátelé se pohybují o francouzských holích. Milují výlety, ale spíše kratší trasy nebo místa, kde si můžou po cestě odpočinout.

Klokan:

Pro mě je orientace v prostoru někdy složitá a mnohdy mi trvá déle, než se zorientuji. Ale naštěstí je čím dál víc věcí, které mi to usnadňují: ozvučené přechody pro chodce, vodící linie (třeba okraj chodníku) apod. Velkou pomocnicí je mi bílá hůl, díky níž mohu vnímat povrch, po kterém šlapu, i mnoho překážek. Na výlety ale obvykle potřebuji průvodce – třeba kamaráda, který mi pomůže a vede mě. Taková trčící větve (anebo třeba vývěsní štít ve městě), kterou nejsem schopen s pomocí své hole objevit, by pro mě mohla být i docela nebezpečná. A až budu starší, rád bych měl vodícího psa. V místnosti uvítám, když mají věci svůj obvyklý pořádek. Problémová jsou pak pro mě třeba otevřená dvířka od skříněk, batohy na zemi, do prostoru vystrčené židle apod.

- schody
- chybějící výtah
- úzké průchody
- příliš vysoko
- předměty a cedule umístěné najezdů a ramp
- malý manipulační prostor
- špatně značené chodníky
- rozkopané chodníky

Klokan:

Sport přímo miluji! Běhám moc rád, to nejčastěji s někým za ruku. Anebo běhám za zvukem nebo podle nějaké vodící linie (třeba napnutý provázek). Při míčových hrách v oddíle používáme speciální ozvučený míč, takže když si nejdřív mohu prohlédnout hřiště a zorientovat se v něm, zahraji si bez větších problémů třeba i přehazovanou. Stejně jako Nitka znám spoustu sportů speciálně určených nevidomým. Někdy vedoucí řeknou ostatním ve družince, aby si nasadili klapky na oči, a hrajeme tak všichni společně.

Nitka:

I já sportuji dost ráda. Je mnoho sportů speciálně uzpůsobených pro mě a jiné lidi na vozíku, takže můžu hrát i třeba florbal. S kamarády v oddíle hrajeme také bocciu (to je něco jako pétanque) či basketbal. Také ráda plavu, nohy mi nepomáhají, proto tempa dělám jen rukama. Ze všeho nejradši mám ale rozhodně stolní tenis.

Kuba:

Sport mám rád, jediné, na co nezareaguji, je třeba píšťalka, výkřiky jako „out“, „přihraj“ apod. Jsem rád, když mi při skautských hrách vedoucí nahradí zvukový signál něčím, co je vidět, třeba barevným praporkem. Když běháme třeba s kluky při fotbale, nemusím si jich všimnout, když se spoléhám jen na zrak a to ještě v zápalu hry. Nic se nám ale nikdy nestalo.

KDYŽ S KAMARÁDY SPORTUJI...

Majda:

Mám ráda jednoduché kolektivní hry, ráda běhám a užívám si pohyb, při kterém je i dost zábavy. Koukám se na sport i v televizi, třeba na olympiádu nebo na speciální olympiádu, kde sportují lidé s mentálním postižením. Jeden můj kamarád, který má také mentální postižení a je už dospělý, závodně plave a tenhle rok vyhrál zlatou medaili.

Klokan si předem prošel celý herní prostor. Ví o díře, i nedalekých kmenech stromů.

Po každém herním kole vedoucí hry zamává praporkem v rohu, ať je jasné, že je čas na oddech.

Při kooperativních hrách máme vždy přehled, koho hra baví a kdo již ocení změnu. Je třeba přihlídnout k rozdílné fyzické kondici každého z hráčů.

Herní prostor vytčíme tak, aby žádná překážka ani nebezpečí neohrožily průběh utkání.

POSTUP DOMÁCÍ VÝROBY OZVUČENÉHO MÍČE:
Koupíme klasický molitanový míč a rozřízneme jej na dvě poloviny. Přesně do středu míče vydlabeme kulovitý prostor o velikosti florbalového míčku. Průbojníkem navíc uděláme do každé poloviny tři otvory, kterými se bude šířit zvuk. Vezmeme florbalový míč, nařízeme jej a vložíme do něj rolničku. Poté ho vložíme do vyhloubeného otvoru molitanového míče a obě poloviny slepíme.

Kuba:

Pokud to není pantomima, potřebuji v divadle obvykle tlumočníka do českého znakového jazyka. Představení s tlumočením není bohužel mnoho, ale když už jsou, bývají hezká. Díky tlumočení mohu rozumět také hudbě, protože i ta jde znakovým jazykem vyjádřit.

Nitka:

V divadle to bývá fajn. Ráda do nějakého zajdu. Někdy mi sice musí pomoci kamarádi, abych se přes různé bariéry dostala vůbec do hlediště, ale to už není pro holky z oddílu žádný problém. Naštěstí je takových divadel i kinosálů čím dál méně.

Majda:

Divadlo mám ráda, ale představení nesmí být moc dlouhé a složité. Někdy mi pomůže, když vedle mě sedí někdo, kdo mi vysvětlí věci, kterým nerozumím. Pokud je představení moc dlouhé, přestává mě bavit a začínám se pak nudit. Mám raději veselé divadelní hry nebo muzikály.

Klokan:

V divadle to obvykle docela jde, občas ale potřebuji vysvětlení děje, který se odehrává mimo přímou řeč. Ale ta pantomima, o které mluvil Kuba, by pro mě nebyla. A občas nezaznamenám vtipy založené na zrakovém vnímání. To pak potřebuji někoho, kdo mi šeptem vysvětlí, co se stalo.

Nejen v Národním divadle dnes běžně najdeme operní představení s titulky (pro neslyšící).

Na výstavách uvítáme možnost zapůjčit si walkman s namluvenými popiskami vystavených děl.

V pražské botanické zahradě v Tróji nalezneme popisky v Braillově písmu.

Existuje několik způsobů, jak tlumočit divadelní představení pro neslyšící diváky. Záleží třeba i na tom, zda jeden člověk tlumočí celé představení, nebo zda je na jevišti pro každého herce jeden tlumočník.

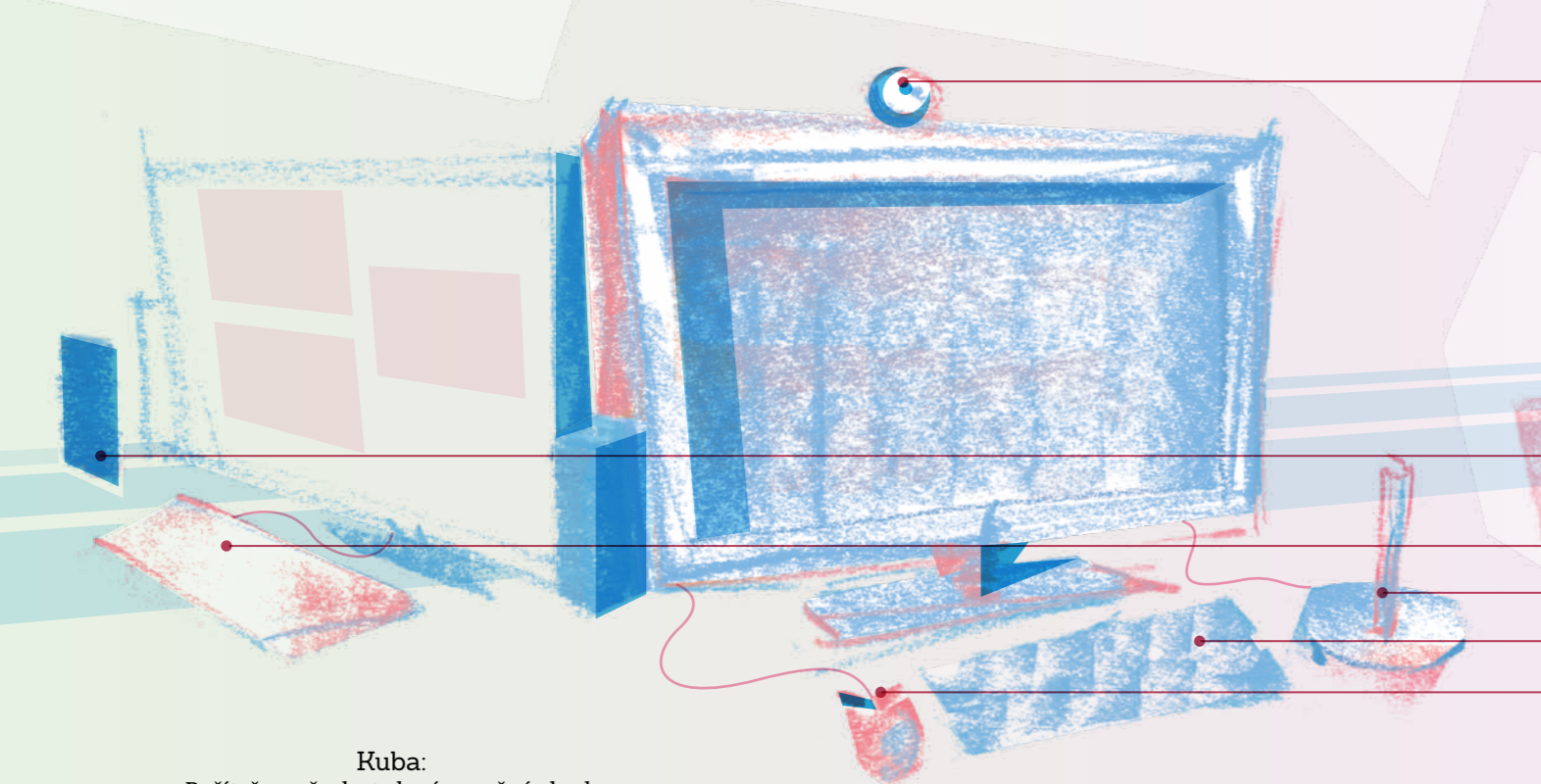
V některých souborech, jako např. „Inventura“, „The Tap Tap“ hrají lidé s postižením.

Komentovaná filmová promítání, jako např. „Edgar uklouznul na banánové slupce“, mohou pomoci nevidomým, nedoslýchavé však mohou zmašt.

KDYŽ JDU
S KAMARÁDY
ZA KULTUROU...

Na internetových stránkách www.spolumat.cz vznikla nedávno zajímavá možnost – lidé s postižením a lidé bez postižení se tam mohou zkontaktovat a společně navštívit nějakou kulturní akci jako třeba divadlo či koncert. Zaregistrovat se může jednoduše každý.

0100011001010010101010100010001000010000100100100

Díky kameře může Kuba skypevat s kamarády pomocí znakového jazyka.

KDYŽ SI CHCI S KAMARÁDY PSÁT MAILY NEBO SI NĚCO ČÍST NA INTERNETU...

01010010001001011010101010001000100001000010000100001

Reproduktory dovolují Klokani slyšet hlasový výstup z počítače.

010010011010010101010000100010001110010010101110100101

Pro ovládání tabletu nepotřebujeme jemnou motoriku.

110100010101011101100110001000010000100001000010010

Braillovský řádek převádí do Braillova písma text napsaný na monitoru.

100110101000000001000111010100001000010000101001

Joystick umožňuje lidem s tělesným postižením ovládat počítač bradou.

1000001110100010101101010000100010010111010001001000100010100

Klávesnice má výrazně označené klávesy pro slabozraké lidi.

001000100000111011010100100001001010

Myš se zvýšenou citlivostí pomáhá lidem, kteří mají problémy s jemnou motorikou.

Ruba:

Počítače mě dost baví, možná bych se prací s nimi mohl později zabývat. Někdy sice mívám malý problém s příliš komplikovanou češtinou, která je pro mě druhým jazykem, ale počítačové hry jsou našťastí většinou na pochopení jednoduché. Na internetu také můžu najít stránky v českém znakovém jazyce, kde je spousta videí, kterým bez problémů rozumím.

Majda:

Doma máme počítač a já se nejraději koukám na internetu na videa. S napsáním mailu mi pomáhá brácha nebo naši. K Vánocům jsem dostala tablet a na tom mě nejvíce baví hraní různých her nebo i prohlížení obrázků na internetu. Je skvělé, že se dá ovládat rukou, a já tak nemusím hledat písma na klávesnici.

Nitka:

Já používám mail a internet úplně běžně. Ale někteří moji kamarádi, kteří nemohou používat ruce, musejí pracovat nohama, tyčinkou, kterou drží ústy, nebo mít speciálně upravený počítačový program. Dnes už jsou možnosti docela zajímavé – třeba počítač, který lze ovládat očními pohyby nebo hlasem.

Klokani:

Já používám počítač s hlasovým výstupem, to znamená, že ke mně mluví. Hlásí mi, na co jsem zrovna najel myši nebo co jsem právě napsal. Takže s maily problémy nemám. K počítači mohu také připojit speciální pomůcku – Braillovský řádek. Na něm si v Braillově písmu mohu hmatem přečíst to, co je na obrazovce.

ZÁVĚR

Nitka, Majda, Klokan a Kuba nám krátce představili několik oblastí a situací, které prožívají trochu jinak. Tato příručka chce díky nim přispět k většímu porozumění mezi skautkami a skauty, není však všemocná. „Vědět“ je jen prvním malým krokem, důležitější je „uskutečňovat“. Pokud byste se chtěli dozvědět víc, můžete se kdykoli obrátit na odbor Skauting pro všechny – SpV.

www.spv.skauting.cz

Čtyři děti z naší příručky také nemohly obsáhnout vše důležité. Proto pamatujme, že když něco nebudeme znát či vědět, bude vždycky lepší otevřeně o tom s kamarádem mluvit. Je zbytečné trápit se uvažováním, co by si asi kamarád představoval, když se ho můžeme zeptat přímo.

To, jak mluvíme o svých kamarádech s postižením my, je velmi podstatné. V mnoha odborných studiích je zkoumáno, jak myšlení ovlivňuje naši řeč i jak řeč ovlivňuje myšlení. Jako skauti můžeme být ve své řeči vzorem i pro mnohé ostatní. Není dobré dávat lidem kolem sebe nálepky jako např. „postižení“ nebo „retardování“. Je lepší zdůraznit, že na prvním místě jsou to lidé. Proto můžeme „postižená“ nahradit např. slovy „kamarádka s postižením“, místo „retardovaný“ říct raději „kluk s mentálním postižením“ ap. Na prvním místě má být vždy člověk – kamarádka, kluk, soused, spolužák, skautka... a až na druhém místě je jeho postižení.

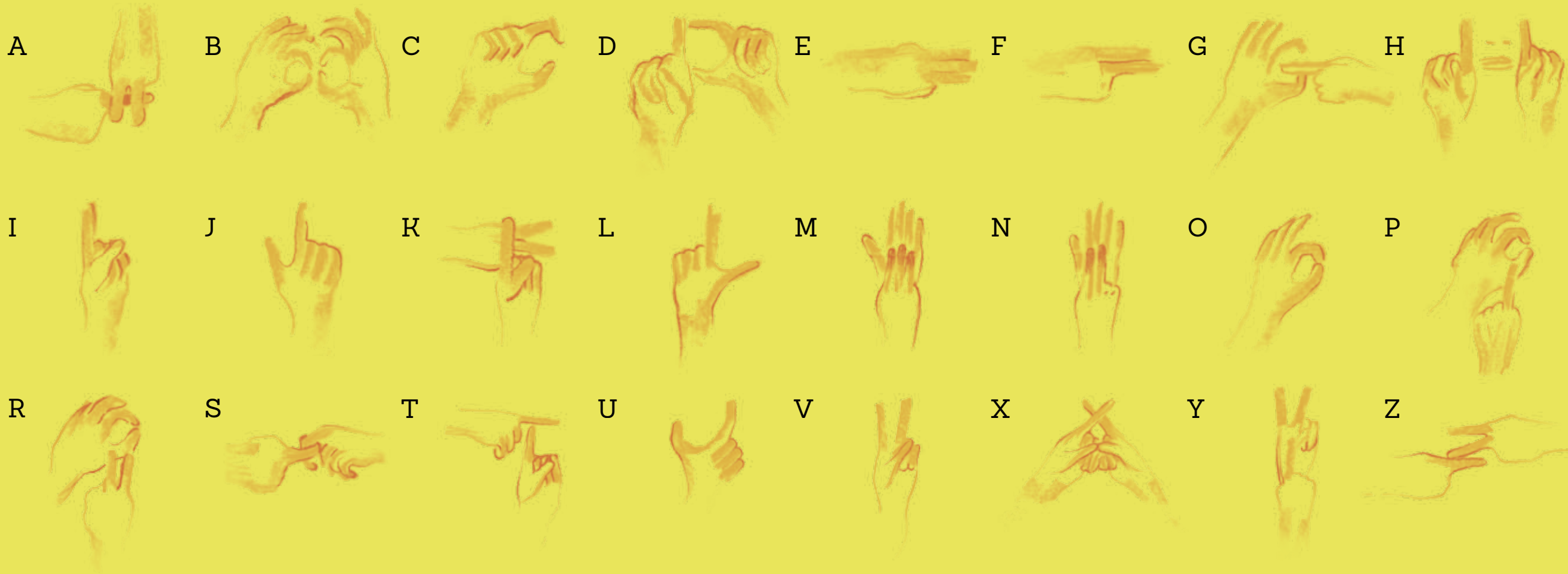
Kamarád s postižením se bude cítit lépe, když budeme mluvit o tom, co dělá, spíše než o tom, co dělat nemůže. To znamená např. říkat „používá vozík“ raději než „je odkázán na invalidní vozík“ nebo dokonce „invalidní“.

A když mluvíme o dětech bez postižení, neříkejme jim „normální“ či „zdraví“. Nejlepší bude říct jim přímo „děti bez postižení“ nebo „ostatní“.

Někteří lidé s postižením mají s sebou asistenta – někoho, kdo jim pomáhá. To ovšem neznamená, že má za dotyčného řešit všechno. Proto mluvmе vždy přímo s člověkem, s nímž chceme mluvit, nikdy se neptejme přes asistenta. Než „Dá si Klokan zmrzlinu?“ bude lepší zeptat se přímo: „Klokane, dáš si zmrzlinu?“.

Přejeme vám, ať je pro vás váš oddíl tím, čím by měl být. A ať se dokážete vždycky radovat z toho, že nejsme všichni stejní a že je to moc dobře, protože jinak by byla na světě dost nuda.

Hodně zdaru!

skaut

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Skauting
pro všechny

ABY BYLY ZÁŽITKY PRO VŠECHNY!

Vydal:

Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum
jako svou 187. publikaci

Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

e-mail: skaut@junak.cz

Texty:

Grafický design, DTP:

Sazba:

Korektura:

Klára Kochová – Miramis ©

Janek Dočekal © – www.janek83.cz

František Šereda – Moulin

Klára Zindulková – Ptáče

Tiskárna

Náklad:

Tiskárna Polygraf, s.r.o.

11500 ks

Kniha vyšla za podpory Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České Republiky

ISBN 978-80-7501-055-1

ZA ODBORNOU RECENZI DĚKUJEME

Bc. Josefíně Kalousové – Česka komora tlumočnicků znakového jazyka – www.cktjzj.com

PaedDr. Terezii Kochové – Asociace rodičů a přátel dětí nevidomých a slabozrakých v ČR – www.asociacerodicu.estranky.cz

Mgr. Evě Kremlíkové DiS – Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice – www.spmprcz.cz

Mgr. Anetě Vidurové – Liga vozíčkářů – www.ligavozic.cz